

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 1994, N 4, ст.18)

{ Вводиться в дію Постановою ВР
N 3722-XII (3722-12) від 16.12.93, ВВР, 1994, N 4, ст.19 }

{ Із змінами, внесеними згідно із Законами
N 478/95-ВР від 15.12.95, ВВР, 1995, N 45, ст.339
N 498/95-ВР від 22.12.95, ВВР, 1996, N 3, ст. 11
N 608/96-ВР від 17.12.96, ВВР, 1997, N 8, ст. 62
N 231-IV (231-15) від 21.11.2002, ВВР, 2002, N 52, ст.379
N 524-IV (524-15) від 06.02.2003, ВВР, 2003, N 16, ст.125
N 2603-IV (2603-15) від 31.05.2005, ВВР, 2005, N 25, ст.338
N 3108-IV (3108-15) від 17.11.2005, ВВР, 2006, N 1, ст.18
N 3421-IV (3421-15) від 09.02.2006, ВВР, 2006, N 22, ст.199
N 489-V (489-16) від 19.12.2006, ВВР, 2007, N 7-8, ст.66 }

{ Додатково див. Рішення Конституційного Суду
N 6-рп/2007 (v0a6p710-07) від 09.07.2007 }

{ Із змінами, внесеними згідно із Законом
N 107-VI (107-17) від 28.12.2007, ВВР, 2008, N 5-6, N 7-8, ст.78
- зміни діють по 31 грудня 2008 року }

{ Додатково див. Рішення Конституційного Суду
N 10-рп/2008 (v010p710-08) від 22.05.2008 }

Цей Закон визначає основні засади державної політики щодо ветеранів праці, інших громадян похилого віку і спрямований на формування в суспільстві гуманного, шанобливого ставлення до них і забезпечення їх активного довголіття.

Закон гарантує ветеранам праці та громадянам похилого віку рівні з іншими громадянами можливості в економічній, соціальній, політичній сферах, сприятливі умови для повноцінного способу життя.

Р о з д і л І

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Основні засади державної політики щодо ветеранів праці та громадян похилого віку

Держава гарантує кожному ветерану праці та громадянину похилого віку належний рівень життя, задоволення різноманітних життєвих потреб, подання різних видів допомоги шляхом:

реалізації права на працю відповідно до професійної підготовки, трудових навичок і з урахуванням стану здоров'я;
забезпечення пенсіями і допомогою;
надання житла;
створення умов для підтримання здоров'я і активного довголіття відповідно до сучасних досягнень науки;
організації соціально-побутового обслуговування, розвитку мережі матеріально-технічної бази для стаціонарних закладів і надомних форм обслуговування громадян похилого віку, а також підготовки відповідних спеціалістів.

Кабінет Міністрів України, місцеві органи державної виконавчої влади і місцевого та регіонального самоврядування

зобов'язані розробляти і здійснювати державні цільові та регіональні програми соціального захисту громадян похилого віку. { Частина друга статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3421-IV (3421-15) від 09.02.2006 }

Стаття 2. Основи правового становища ветеранів праці та громадян похилого віку

Законодавство України про соціальний захист ветеранів праці та громадян похилого віку складається з цього Закону та інших актів законодавства України.

Громадяни похилого віку користуються всіма соціально-економічними і особистими правами і свободами, закріпленими Конституцією України (254к/96-ВР), іншими законодавчими актами.

Дискримінація громадян похилого віку в галузі праці, охорони здоров'я, соціального забезпечення, користування житлом та в інших сферах забороняється, а посадові особи, які порушують ці гарантії, притягаються до відповідальності згідно з чинним законодавством.

Законодавством України встановлюється необхідний рівень гарантій прав громадян похилого віку в усіх сферах життя суспільства.

Місцеві Ради народних депутатів, місцеві органи державної виконавчої влади і місцевого та регіонального самоврядування, підприємства, установи та організації можуть встановлювати за рахунок власних коштів і благодійних надходжень додаткові гарантії щодо соціального захисту громадян похилого віку.

Стаття 3. Участь об'єднань ветеранів праці та громадян похилого віку в розробці та прийнятті рішень

Об'єднання ветеранів праці та громадян похилого віку відповідно до їх статутів:

беруть участь у виробленні рішень органів державної влади і управління, які безпосередньо стосуються їх інтересів;

представляють і захищають законні інтереси своїх членів (учасників) у державних і громадських органах;

здійснюють інші повноваження, передбачені законодавством України про об'єднання громадян.

Ветерани праці та громадяни похилого віку мають право брати участь у прийнятті рішень, які безпосередньо стосуються їх інтересів, і одержувати необхідну інформацію.

Стаття 4. Реалізація законодавства і цільових програм щодо проблем ветеранів праці та громадян похилого віку

Забезпечення виконання цього Закону і цільових програм щодо проблем ветеранів праці та громадян похилого віку покладається на Кабінет Міністрів України, місцеві органи державної виконавчої влади і місцевого та регіонального самоврядування і відповідні служби, діяльність яких пов'язана з організацією задоволення потреб ветеранів праці та громадян похилого віку і реалізацією їх прав.

Стаття 5. Міжнародні договори України

Якщо міжнародним договором або угодою України встановлено більш високі вимоги щодо гарантій соціального захисту ветеранів праці та громадян похилого віку, ніж ті, які передбачено цим Законом, то застосовуються правила міжнародного договору або угоди.

СТАТУС ВЕТЕРАНІВ ПРАЦІ ТА ПІЛЬГИ ДЛЯ НИХ

Стаття 6. Особи, які визнаються ветеранами праці

Ветеранами праці визнаються громадяни, які працювали на підприємствах, в установах, організаціях, об'єднаннях громадян, фізичних осіб, мають стаж роботи 40 років - для чоловіків і 35 років - для жінок і вийшли на пенсію. (Частина перша статті 6 в редакції Закону N 3108-IV (3108-15) від 17.11.2005)

Ветеранами праці визнаються також:

а) громадяни, яким призначені пенсії на пільгових умовах:

за списком N 1 виробництв, робіт, професій, посад і показників на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці, зайнятість в яких повний робочий день дає право на пенсію за віком на пільгових умовах - за наявності стажу роботи у жінок - 25 років і у чоловіків - 30 років;

за списком N 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників з шкідливими та важкими умовами праці, зайнятість в яких повний робочий день дає право на пенсію за віком на пільгових умовах - за наявності стажу роботи у жінок - 30 років і у чоловіків - 35 років;

відповідно до пунктів "в" - "з" статті 13 та статті 52 Закону України "Про пенсійне забезпечення" (1788-12) - за наявності стажу роботи у жінок - 30 років і у чоловіків - 35 років;

відповідно до частини першої статті 18 Закону України "Про пенсійне забезпечення" - за наявності стажу роботи у жінок - 25 років і у чоловіків - 30 років;

б) пенсіонери, нагороджені медаллю "Ветеран праці" за законодавством колишнього Союзу РСР;

в) інваліди I і II груп, які одержують пенсії по інвалідності, якщо вони мають стаж роботи не менше 15 років.

(Статтю 6 доповнено частиною другою згідно із Законом N 478/95-ВР від 15.12.95; із змінами, внесеними згідно із Законом N 3108-IV (3108-15) від 17.11.2005)

Стаття 7. Пільги ветеранам праці

Ветеранам праці надаються такі пільги:

1) користування при виході на пенсію чи зміні місця роботи поліклініками, до яких вони були прикріплені за попереднім місцем роботи;

2) першочергове безплатне зубопротезування (за винятком протезування із дорогоцінних металів);

3) переважне право на забезпечення санаторно-курортним лікуванням, а також на компенсацію вартості самостійного санаторно-курортного лікування в порядку і розмірах, що визначаються Кабінетом Міністрів України;

4) щорічне медичне обстеження і диспансеризація із залученням необхідних спеціалістів;

5) першочергове обслуговування в лікувально-профілактичних закладах, аптеках та першочергова госпіталізація;

6) використання чергової щорічної відпустки у зручний для них час, а також одержання додаткової відпустки без збереження заробітної плати строком до двох тижнів на рік;

7) переважне право на забезпечення жилою площею осіб, які потребують поліпшення житлових умов, та відведення земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва, садівництва і городництва, першочерговий ремонт жилих будинків і квартир цих осіб та забезпечення їх паливом;

8) першочергове одержання позики на індивідуальне (кооперативне) житлове будівництво з погашенням її протягом 10 років починаючи з п'ятого року після закінчення будівництва, а

також першочергове одержання позики для будівництва або придбання дачних будинків і благоустрою садових ділянок;

9) переважне право на вступ до садівницьких товариств (кооперативів), кооперативів по будівництву та експлуатації колективних гаражів;

10) переважне право на встановлення домашніх телефонів;

11) звільнення від плати за землю та сплати земельного податку;

12) безплатний проїзд всіма видами міського пасажирського транспорту (за винятком таксі), автомобільним транспортом загального користування (за винятком таксі) в сільській місцевості, а також залізничним і водним транспортом приміського сполучення та автобусами приміських маршрутів в межах області (Республіки Крим) за місцем проживання.

Пільговий проїзд надається за умови, якщо середньомісячний сукупний дохід сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищував величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. { Пункт 12 статті 7 доповнено абзацом другим згідно із Законом N 107-VI (107-17) від 28.12.2007 }

Стаття 8. Особи, які мають особливі трудові заслуги перед Батьківщиною

Особами, які мають особливі трудові заслуги перед Батьківщиною, вважаються Герої Соціалістичної Праці, Герої України та повні кавалери ордена Трудової Слави.

(Стаття 8 із змінами, внесеними згідно із Законом N 524-IV (524-15) від 06.02.2003)

Стаття 9. Пільги для осіб, які мають особливі трудові заслуги перед Батьківщиною

Особам, які мають особливі трудові заслуги перед Батьківщиною, надаються такі пільги:

1) надбавки до пенсій, які вони отримують, у розмірі 200 процентів мінімальної пенсії за віком, фінансування яких здійснюється за рахунок Державного бюджету України; (Пункт 1 статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3108-IV (3108-15) від 17.11.2005)

(Пункт 2 статті 9 втратив чинність в частині звільнення від сплати ввізного мита, митних та акцизних зборів і податку на добавлену вартість з товарів, що ввозяться (пересилаються) на митну територію України на підставі Закону N 608/96-ВР від 17.12.96) (Пункт 2 статті 9 втратив чинність в частині звільнення від сплати ввізного мита, митних та акцизних зборів і податку на добавлену вартість з підакцизних товарів, що імпортуються, на підставі Закону N 498/95-ВР від 22.12.95) 2) звільнення від сплати всіх видів податків, зборів, мита та інших платежів до бюджету;

3) першочергове безплатне особисте і безплатне членів їх сімей (дружини (чоловіка) і дітей віком до 18 років) обслуговування в амбулаторно-поліклінічних закладах усіх типів та видів, позачергова безплатна особиста і безплатна членів їх сімей (дружини (чоловіка) і дітей віком до 18 років) госпіталізація і лікування в стаціонарах, госпіталах, лікарнях, а також збереження безплатного обслуговування зазначених осіб у поліклініках та інших медичних закладах, до яких вони були прикріплені у період роботи до виходу на пенсію. Зазначені пільги зберігаються за одним із подружжя, що пережило, і дітьми віком до 18 років;

4) першочергове безплатне забезпечення ліками, що придбані за рецептами лікаря, доставка за його висновком ліків додому;

5) безплатне виготовлення і ремонт зубних протезів (крім

виготовлених з дорогоцінних металів);

6) безоплатне першочергове забезпечення санаторно-курортним лікуванням з компенсацією вартості проїзду до санаторно-курортного закладу і назад. Порядок надання путівок, розмір та порядок виплати компенсації визначаються Кабінетом Міністрів України; (Пункт 6 частини першої статті 9 в редакції Закону N 107-VI (107-17) від 28.12.2007)

7) звільнення передбачених цією статтею осіб і членів їх сімей, що спільно проживають з ними, від квартирної плати, незалежно від форм власності житлового фонду, оплати комунальних послуг (водопостачання, каналізація, газ, електроенергія, гаряче водопостачання, центральне опалення, а в будинках, що не мають центрального опалення, - надання палива, придбаного у межах норм, встановлених для продажу населенню, та інші види комунальних послуг), від плати за користування домашнім телефоном і позавідомчою охоронною сигналізацією житла незалежно від виду житлового фонду. Зазначені пільги зберігаються за одним із подружжя, що пережило, і батьками Героїв Соціалістичної Праці, Героїв України, повних кавалерів ордена Трудової Слави; (Пункт 7 статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом N 524-IV (524-15) від 06.02.2003)

8) першочергове поліпшення житлових умов при наданні житла у будинках державного, у тому числі відомчого, і громадського житлового фонду з наданням при цьому додаткової жилої площі до 20 квадратних метрів;

9) звільнення від оплати послуг за оформлення документів на право власності на квартиру при її приватизації;

10) безплатний капітальний ремонт жилих будинків (квартир), що знаходяться у їх власності, або компенсація витрат на його проведення при виконанні власними силами відповідно до Положення про систему технічного обслуговування, ремонту та реконструкції жилих будинків;

11) першочерговий відпуск місцевих будівельних матеріалів на будівництво індивідуальних жилих будинків і на капітальний ремонт житла;

12) позачергове користування всіма видами послуг зв'язку, позачергове і безплатне встановлення домашніх телефонів, позачергове і безплатне обладнання житла засобами позавідомчої охоронної сигналізації;

13) першочергове придбання акцій за їх номінальною вартістю на суму і за рахунок виданих Герою Соціалістичної Праці, Герою України, повному кавалеру ордена Трудової Слави, членам їх сімей, що спільно проживають з ними, приватизаційних майнових сертифікатів; (Пункт 13 статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом N 524-IV (524-15) від 06.02.2003)

14) першочергове придбання за рахунок власних коштів акцій за їх номінальною вартістю на половину суми виданих зазначеним у цій статті особам і членам їх сімей, що спільно проживають з ними, приватизаційних майнових сертифікатів;

15) безплатний проїзд один раз на рік (туди і назад) залізничним транспортом у двомісному купе спальних вагонів швидких і пасажирських поїздів, водним транспортом у каютах першого класу (на місцях першої категорії) експресних і пасажирських ліній, повітряним або міжміським автомобільним транспортом;

16) безплатне користування внутріміським транспортом (трамваєм, автобусом, тролейбусом, метрополітеном, водними переправами) і поїздами приміського сполучення, а в сільській місцевості - автобусами внутріобласних ліній;

17) позачергове придбання квитків на всі види залізничного, водного, повітряного і автомобільного транспорту;

18) щомісячна виплата грошової компенсації витрат на автомобільне паливо з розрахунку 50 літрів високооктанового бензину на місяць відповідно до діючих цін на паливо (за наявності особистого автотранспорту); (Пункт 18 статті 9 із змінами,

внесеними згідно із Законом N 478/95-ВР від 15.12.95)

19) позачергове користування усіма видами послуг підприємств торговельно-побутового обслуговування, при відвідуванні культурно-видовищних і спортивно-оздоровчих закладів;

20) переважне право на залишення на роботі при скороченні чисельності чи штату працівників незалежно від часу роботи на даному підприємстві, в установі або організації, першочергове працевлаштування при ліквідації підприємства, установи або організації;

21) безплатне навчання і перенавчання нових професій за місцем роботи в учбових закладах системи державної підготовки і перепідготовки кадрів, а також у платних навчальних закладах і на курсах;

22) надання зазначеним особам щорічної оплачуваної відпустки, а також додаткової відпустки без збереження заробітної плати терміном до трьох тижнів на рік у зручний для них час;

23) безплатне поховання померлого (загиблого) Героя Соціалістичної Праці, Героя України, повного кавалера ордена Трудової Слави; (Пункт 23 статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом N 524-IV (524-15) від 06.02.2003)

24) спорудження на могилі померлого (загиблого) надгробка за встановленим Урядом України зразком. Додаткові витрати, пов'язані із зміною встановленого Урядом України зразка надгробка, оплачуються сім'єю померлого (загиблого) чи організацією-спонсором;

25) виплата дружині (чоловіку) і дітям віком до 18 років у разі смерті (загибелі) одноразової допомоги в розмірі п'яти прожиткових мінімумів, затверджених законом на день смерті (загибелі), у розрахунку на місяць на одну особу. (Пункт 25 статті 9 в редакції Закону N 231-IV (231-15) від 21.11.2002)

Пільги, передбачені пунктами 7, 12, 15 та 16 частини першої цієї статті, надаються за умови, якщо середньомісячний сукупний дохід сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищував величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу, збільшену на коефіцієнт 1,5, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. { Статтю 9 доповнено частиною другою згідно із Законом N 107-VI (107-17) від 28.12.2007 }

Р о з д і л III

СТАТУС ГРОМАДЯН ПОХИЛОГО ВІКУ ТА ГАРАНТІЇ ЇХ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Стаття 10. Особи, які визнаються громадянами похилого віку

Громадянами похилого віку визнаються: чоловіки у віці 60 і жінки у віці 55 років і старші, а також особи, яким до досягнення загального пенсійного віку залишилося не більше півтора року.

Стаття 11. Реалізація громадянами похилого віку
права на працю

Громадяни похилого віку мають право на працю нарівні з іншими громадянами, яке додатково гарантується державними цільовими програмами зайнятості населення. { Частина перша статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3421-IV (3421-15) від 09.02.2006 }

Забороняється відмова у прийнятті на роботу і звільнення працівника за ініціативою власника або уповноваженого ним органу з мотивів досягнення пенсійного віку.

Переведення працівника похилого віку і працівника передпенсійного віку з одного робочого місця на інше не

допускається без його згоди, якщо при цьому змінюються істотні умови праці.

Стаття 12. Недійсність умов договорів про працю
(контрактів, угод), які погіршують становище
громадян похилого віку

Умови договорів про працю (контрактів, угод) з громадянами похилого віку, включаючи також і їх працю в період проживання в установах соціального забезпечення, не можуть погіршувати становище або обмежувати їх права, передбачені цим Законом і законодавством про працю. Такі умови є недійсними.

Стаття 13. Робочий час

Для працівників похилого віку застосовується загальновстановлена тривалість робочого часу.

На прохання працівників похилого віку власник або уповноважений ним орган може встановити неповний робочий день або неповний робочий тиждень. Оплата праці в цих випадках здійснюється пропорційно відпрацьованому часу або залежно від виробітку.

Залучення громадян похилого віку до роботи в нічний час, а також до надурочної роботи та до роботи у вихідні дні допускається тільки за їх згодою і за умови, коли це не протипоказано їм за станом здоров'я.

Стаття 14. Охорона праці громадян похилого віку

Підприємства, установи і організації зобов'язані постійно поліпшувати умови праці і виробничого середовища громадян похилого віку.

Робоче місце громадянина похилого віку має бути обладнано відповідними технічними та іншими засобами, що сприяють збереженню його здоров'я і працездатності.

Стаття 15. Програми підготовки до виходу на пенсію за віком

З метою забезпечення поступового переходу від трудової діяльності до її припинення на підприємствах, в установах, організаціях розробляються і реалізуються програми підготовки до виходу на пенсію за віком. Вони можуть передбачати щадні умови праці, поступове скорочення за бажанням працівника робочого часу, а також заходи, що розширюють можливості громадян похилого віку в подальшій освіті, веденні здорового способу життя, у задоволенні інтересів, опануванні ремесел, та інші заходи, що сприяють адаптації громадян похилого віку до нового способу життя.

Програми підготовки до виходу на пенсію за віком можуть включатися в колективні договори і угоди.

За рішенням трудових колективів для поліпшення умов життя громадян похилого віку в колективному договорі чи угоді за рахунок власних коштів підприємств можуть передбачатися пільги щодо пенсійного забезпечення, надання і оплати житла, торговельно-побутового, медичного і санаторно-курортного обслуговування, а також надання безоплатної допомоги в погашенні заборгованості за банківським кредитом.

Одноразові грошові виплати громадянам похилого віку у зв'язку з виходом на пенсію, що здійснюються за рішенням трудового колективу за рахунок коштів підприємств, оподатковуються не підлягають.

Стаття 16. Професійна переорієнтація і перепідготовка,
працевлаштування осіб передпенсійного віку і
громадян похилого віку

Підприємства у необхідних випадках забезпечують професійну переорієнтацію і перепідготовку працівників передпенсійного і похилого віку, включаючи навчання за їх бажанням нових професій з урахуванням адаптаційних і вікових можливостей цих осіб.

За особами передпенсійного віку в період професійної перепідготовки зберігається їх середній місячний заробіток.

Професійна переорієнтація і перепідготовка громадян похилого віку, які зберегли працездатність і бажають працювати, може здійснюватись у навчальних центрах служби зайнятості або в інших навчальних закладах за рахунок коштів, передбачених на ці цілі у державному фонді сприяння зайнятості.

Стаття 17. Право на матеріальне забезпечення

Громадяни похилого віку мають право на матеріальне забезпечення згідно з чинним законодавством.

Це право гарантується виплатою пенсій, різних видів допомоги і наданням допомоги в натуральному вигляді. (Частина друга статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2603-IV (2603-15) від 31.05.2005)

Стаття 18. Пенсія за віком

Право на пенсію за віком має кожний громадянин похилого віку, який досяг пенсійного віку і має необхідний страховий стаж. Це право обумовлено трудовим внеском і не обмежується будь-якими обставинами, включаючи наявність інших доходів. (Частина перша статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3108-IV (3108-15) від 17.11.2005)

Порядок і умови пенсійного забезпечення громадян похилого віку встановлюються Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" (1058-15) та іншими законами. (Частина друга статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3108-IV (3108-15) від 17.11.2005)

Пенсії за віком виплачуються в повному розмірі без врахування одержуваного заробітку (іншого доходу).

Стаття 19. Державна соціальна допомога

Громадянам похилого віку, які не мають права на пенсію, за умов, визначених Законом України "Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам" (1727-15), надається державна соціальна допомога.

(Стаття 19 в редакції Закону N 2603-IV (2603-15) від 31.05.2005)

Стаття 20. Виплата пенсій іноземцям та особам без громадянства похилого віку, які перебувають в Україні на законних підставах

Іноземці та особи без громадянства похилого віку, які перебувають в Україні на законних підставах, мають право на отримання пенсійних виплат і соціальних послуг із системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування нарівні з громадянами України на умовах та в порядку, передбачених Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" (1058-15), якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

(Стаття 20 в редакції Закону N 3108-IV (3108-15) від 17.11.2005)

{ Статтю 21 виключено на підставі Закону N 107-VI (107-17) від 28.12.2007 }

Стаття 22. Допомога

Громадяни похилого віку нарівні з іншими громадянами мають право на допомогу:

у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю в період роботи та необхідністю санаторно-курортного лікування;

у період професійної перепідготовки і підвищення кваліфікації;

на інші види допомоги, передбачені законодавством.

Стаття 23. Допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю і необхідністю санаторно-курортного лікування

Працюючим громадянам похилого віку здійснюється виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності на загальних підставах з іншими працівниками незалежно від одержання пенсії.

У зв'язку з додатковими витратами громадянина похилого віку, зумовленими необхідністю санаторно-курортного лікування або тривалим лікуванням і придбанням ліків, він може одержувати цільову допомогу в розмірі і порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 24. Державна соціальна допомога на догляд самотнім громадянам похилого віку

Самотнім громадянам похилого віку, які за висновком медичних закладів потребують постійного стороннього догляду, призначається державна соціальна допомога на догляд у розмірі і порядку, встановлених Законом України "Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам" (1727-15), надається соціально-побутове обслуговування вдома державними установами.

(Стаття 24 в редакції Закону N 2603-IV (2603-15) від 31.05.2005)

Стаття 25. Допомога особам, які здійснюють догляд за самотніми громадянами похилого віку

Особам, що здійснюють догляд за самотніми громадянами похилого віку, які за висновком медичних закладів потребують постійного стороннього догляду, може виплачуватись щомісячна допомога в розмірі і порядку, встановленому місцевими органами влади, і за рахунок коштів цих Рад.

Стаття 26. Забезпечення жилими приміщеннями

Громадяни похилого віку нарівні з іншими громадянами мають право на житло, що включає право на одержання і постійне користування впорядкованим жилим приміщенням в будинках державного фонду, на придбання жилого приміщення в будинках громадського або індивідуального житлового фонду. Це право додатково гарантується наданням громадянам похилого віку житла в спеціально обладнаних будинках або пристосуванням займаних ними приміщень відповідно до їх специфічних потреб.

Жиле приміщення громадянам похилого віку, які потребують поліпшення житлових умов, надається безплатно або за плату з урахуванням рівня їх матеріальної забезпеченості в порядку, встановленому чинним законодавством.

Стаття 27. Право на наближення житла до місця проживання рідних та близьких і на сприяння в обміні зайвої жилої площі на площу меншого розміру

Громадянам похилого віку на їх прохання надається жила приміщення, в тому числі в порядку обміну, наближене до місця проживання рідних та близьких, а також здійснюється обмін займаної ними жилої площі на верхніх поверхах будинків без ліфтів на житло на нижчих поверхах або в будинках, обладнаних ліфтами. Вони також мають право на сприяння в обміні зайвої жилої площі на площу меншого розміру.

Стаття 28. Передача жилого приміщення у власність

Жилі приміщення, які займають громадяни похилого віку, за їх бажанням передаються їм в особисту власність (приватизуються) безплатно в межах встановлених норм згідно з чинним законодавством.

Жиле приміщення, що за строками експлуатації потребує капітального ремонту, може бути передано у власність громадянину похилого віку лише після проведення такого ремонту.

Стаття 29. Надання земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва, садівництва та городництва

Громадяни похилого віку забезпечуються земельними ділянками для індивідуального житлового будівництва, а також садівництва та городництва в розмірах та порядку, встановленому законодавством України.

Стаття 30. Звільнення від сплати земельного податку та орендної плати за землю

Самотні громадяни похилого віку, які мають у власності жилий будинок, звільняються повністю або частково від сплати земельного податку або орендної плати за землю. Такі ж права мають громадяни похилого віку при наявності дачі або будинку в садівничому товаристві.

Стаття 31. Сприяння активному довголіттю

З метою сприяння активному довголіттю громадян похилого віку місцевими органами влади створюються умови для заняття фізкультурою, спортом, туризмом, надається можливість проведення дозвілля з прилученням до культурних та духовних цінностей.

Стаття 32. Гарантії права на медичну допомогу

Громадянам похилого віку гарантується безплатна кваліфікована медична допомога в гериатричних центрах, лікарнях для громадян похилого віку та інших стаціонарних, амбулаторно-поліклінічних установах, а також вдома з урахуванням досягнень геронтології та гериатрії в порядку, встановленому законодавством України про охорону здоров'я.

Стаття 33. Санаторно-курортне лікування

Громадяни похилого віку нарівні з іншими громадянами користуються санаторно-курортним лікуванням. Порядок медичного відбору і направлення на санаторно-курортне лікування встановлюється Міністерством охорони здоров'я України і Міністерством праці та соціальної політики України, а також колективними договорами та угодами.

(Стаття 33 із змінами, внесеними згідно із Законом N 3108-IV (3108-15) від 17.11.2005)

Стаття 34. Забезпечення протезною допомогою

В необхідних випадках громадяни похилого віку забезпечуються протезами, слуховими апаратами, зубопротезуванням.

Зазначені види протезної допомоги надаються їм безплатно або на пільгових умовах (за винятком зубних протезів з дорогоцінних металів) в порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 35. Право на соціальне обслуговування

Громадяни похилого віку мають право на соціальне обслуговування, яке включає надання різних послуг щодо підтримання їх життєдіяльності і соціальної активності.

Порядок надання соціальних послуг громадянам похилого віку визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 36. Право на соціальну допомогу вдома і в спеціальних установах

Соціальну допомогу громадянам похилого віку, які частково або повністю втратили здатність до самообслуговування, за їх бажання може бути надано безпосередньо вдома або у відповідній установі (будинку-інтернаті, територіальному центрі соціального обслуговування, будинку для ветеранів, пансіонаті для громадян похилого віку або в іншій установі), де вони перебувають тимчасово або постійно.

Стаття 37. Право на гідний рівень життя в установах, призначених для громадян похилого віку

В установах, призначених для проживання громадян похилого віку, їм гарантується гідний рівень життя, надаються впорядковані приміщення, що відповідають санітарно-гігієнічним нормам, достатнє харчування, необхідні одяг і взуття з урахуванням сезонних і кліматичних особливостей, забезпечується геріатрична медична допомога і культурне обслуговування, посильна участь в трудових процесах.

Умови життя в установах, призначених для проживання громадян похилого віку, повинні бути максимально наближеними до домашніх умов.

Стаття 38. Умови і порядок влаштування громадян похилого віку в стаціонарні установи

Умови і порядок влаштування громадян похилого віку в стаціонарні установи встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Переважне право на влаштування в стаціонарні установи, призначені для громадян похилого віку, мають також ветерани війни та особи, які стали інвалідами внаслідок Чорнобильської катастрофи, члени сімей загиблих військовослужбовців, ветерани праці, а також самотні громадяни похилого віку.

Стаття 39. Опіка і піклування

Над самотніми громадянами похилого віку, які потребують постійного стороннього догляду, для захисту їх особистих і майнових прав та інтересів встановлюється опіка або піклування.

Порядок та умови встановлення опіки або піклування регулюються законодавством України про шлюб і сім'ю.

Стаття 40. Житлово-комунальне обслуговування

Місцеві Ради народних депутатів, місцеві державні адміністрації, підприємства, установи і організації незалежно від форм власності та господарювання допомагають самотнім громадянам

похилого віку в ремонті жилих приміщень і санітарно-технічного обладнання.

Громадянам похилого віку, які проживають в жилих будинках, що не мають центрального опалення, надається переважне право на забезпечення паливом в межах норм, встановлених для продажу населенню, та на пільгових умовах, встановлених Урядом України.

Стаття 41. Торговельне і побутове обслуговування

Місцеві органи влади зобов'язані здійснювати продаж товарів і побутове обслуговування громадян похилого віку в спеціальних магазинах і відділах за соціально доступними цінами.

Стаття 42. Організація громадського харчування

Для малозабезпечених громадян похилого віку за рішенням місцевих органів державної виконавчої влади і місцевого та регіонального самоврядування може організовуватися безплатне харчування.

Стаття 43. Переважне право на встановлення телефону

Самотні громадяни похилого віку мають переважне право на встановлення домашнього телефону.

Стаття 44. Соціально-культурне обслуговування

Соціально-культурні установи у своїй діяльності повинні враховувати специфічні запити громадян похилого віку.

Місцеві органи влади повинні забезпечити громадянам похилого віку необхідні умови для користування культурно-видовищними установами.

Стаття 45. Ритуальні послуги

Ритуальні послуги у зв'язку з похованням самотніх громадян похилого віку здійснюються за рахунок коштів місцевих органів державної виконавчої влади і місцевого та регіонального самоврядування у встановленому ними порядку.

Р о з д і л І V

ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 46. Посвідчення та нагрудні знаки для осіб, на яких поширюється чинність цього Закону

Ветеранам праці видаються посвідчення про право на пільги та нагрудні знаки.

Порядок виготовлення і видачі посвідчень та нагрудних знаків встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 47. Обов'язки дітей щодо батьків похилого віку

Діти зобов'язані піклуватися про батьків похилого віку, подавати їм допомогу і підтримку, в разі необхідності здійснювати догляд за ними.

З дітей, які ухиляються від виконання цих обов'язків, на підставі судового рішення утримуються аліменти у розмірі, передбаченому на аліментні виплати батьків дітям.

У випадках, коли батьки похилого віку знаходяться на державному утриманні в будинках-інтернатах, пансіонатах або в інших установах, аліментні виплати на їх догляд сплачуються цим установам.

Стаття 48. Обов'язки і права трудових колективів щодо громадян похилого віку

Трудові колективи зобов'язані створювати обстановку гуманного ставлення до громадян похилого віку, які працюють або працювали до виходу на пенсію в цих колективах, подавати всіляку допомогу для задоволення їх потреб і запитів. Такі громадяни похилого віку мають рівні з іншими членами трудових колективів права на участь у приватизації майна державних підприємств та об'єктів малої приватизації, на санаторно-курортне лікування, поліпшення житлових умов, інші види соціальної допомоги за рахунок підприємств, установ та організацій.

Стаття 49. Захист прав, свобод і законних інтересів громадян похилого віку

Захист прав, свобод і законних інтересів громадян похилого віку забезпечується державою в судовому та іншому порядку, встановленому законом.

Посадові особи та інші громадяни, винні в порушенні прав і свобод громадян похилого віку, несуть встановлену законом матеріальну, дисциплінарну, адміністративну і кримінальну відповідальність.

Президент України

Л. КРАВЧУК

м. Київ, 16 грудня 1993 року
N 3721-XII